

Svet na začiatku roka 2026

(Môj pohľad na to, kam smerujeme)

(Tento text je mojím osobným pohľadom na vývoj sveta. Nevychádza zo snahy strašiť ani z ideologických pozícií, ale zo sledovania ekonomických, geopolitických, technologických a spoločenských trendov. Nejde o prognózu, ale o syntézu toho, čo dnes považujem za pravdepodobnejší smer vývoja.)

Začiatok roka 2026 sprevádza známa atmosféra. Silné titulky, dramatické vyhlásenia a opakujúce sa varovania, že svet stojí na prahu tretej svetovej vojny. Konflikty okolo Ukrajiny, Blízkeho východu, napätie medzi veľmocami či udalosti vo Venezuele tento pocit ešte zosilňujú.

Čím viac sa však pozerám na fakty, správanie štátov, reakcie trhov a reálne rozhodnutia politických a ekonomických elít, tým viac sa utvrdzujem v presvedčení, že svet dnes nie je na prahu globálnej vojny, ale vstúpil do obdobia dlhodobého napätia a prestavby. Nie preto, že by bol stabilný alebo mierumilovný, ale preto, že vojna v dnešných podmienkach prestala byť racionálnym nástrojom moci. Rozdiel oproti rokom 1914 alebo 1939 je zásadný. Dnešný svet je ekonomicky, finančne a technologicky prepojený do takej miery, že rozsiahly vojenský konflikt by okamžite znamenal kolaps obchodu, finančných trhov, energetiky a dodávateľských reťazcov. Dôsledky by sa neprejavili o roky neskôr, ale v priebehu hodín a to doma, nie len na fronte. Zároveň platí, že moderné zbrane, vrátane jadrových, fungujú skôr ako brutálna brzda než ako použiteľný nástroj. Čím sú ničivejšie, tým menej sú politicky použiteľné. To však neznamená mier. Znamená to zmenu formy konfliktu.

Tiché vojny a nástup geoeconomiky

Svet sa v posledných rokoch presunul do éry, ktorú možno najpresnejšie opísať ako geoeconomickú. Konflikt sa dnes vedie prostredníctvom tokov, nie území. Obchod sa stal politickým nástrojom, investície strategickou zbraňou a technológie otázkou bezpečnosti. Vidíme to veľmi konkrétne napríklad sprísňovanie exportných kontrol na pokročilé AI čipy a výrobné technológie, technologický „decoupling“, rastúcu kontrolu zahraničných investícií v citlivých sektoroch, snahy o dedolarizáciu časti obchodu v rámci krajín globálneho Juhu, či čoraz tvrdší boj o kritické suroviny a minerály. Toto je dnes hlavné bojisko moci, tiché, fragmentované, ale mimoriadne účinné. Klasická vojna sa v tomto prostredí stala príliš drahým a nepredvídateľným luxusom. Osobitnú pozornosť si v tomto kontexte zaslúži Grónsko. Nie preto, že by sa tam črtal vojenský

konflikt, ale preto, že ide o učebnicový príklad tichej geoeconomickej súťaže. Postupné otváranie Arktídy, vznik nových námorných trás a rastúci význam kritických surovín robia z Grónska strategický priestor budúcnosti. Záujem veľmocí o tento región nie je prejavom vojnových ambícií, ale snahy zabezpečiť si dlhodobé pozície v priestore, ktorý bude kľúčový pre energetiku, technológie a logistiku v nasledujúcich dekádach. Aj tu sa potvrdzuje rovnaký vzorec ako inde – tlak, investície, regulácie a diplomacia namiesto tankov. Grónsko tak nepredstavuje výnimku, ale potvrdenie toho, že budúce konflikty sa budú viesť najmä o kontrolu tokov, nie o územné dobytie.

Prečo globálna vojna pravdepodobne nebude a kde sú limity tohto optimizmu

Globálnu vojnu nepovažujem za nulové riziko. Riziko existuje a je vyššie než pred desiatimi rokmi. Stále ho však považujem za nízke až stredné, nie za dominantný scenár. Dôvody sú tri. Po prvé, extrémna ekonomická prepojenosť veľmocí vytvára silnú motiváciu konfliktu sa vyhnúť. Po druhé, ničivé kapacity moderných zbraní robia eskaláciu politicky takmer neudržateľnou. Po tretie, samotná povaha moci sa zmenila, vplyv sa dnes získava kontrolou financií, technológií, dodávateľských reťazcov a dát, nie obsadením územia.

Zároveň však treba pomenovať nové riziká. Jedným z nich je úloha umelej inteligencie. Do roku 2030 bude AI schopná rozhodovať o kybernetických útokoch, obranných reakciách a systémových protiopatreniach v milisekundách. Najväčším rizikom už nemusí byť vedomé politické rozhodnutie začať vojnu, ale automatizovaná eskalácia, ktorú ľudia nestihnú včas zastaviť. To nevedie k svetovej vojne v klasickom zmysle, ale k sérii nebezpečných kríz typu „takmer-vojna“.

Demografia a klíma sú tiché limity moci

Ak toky kapitálu, technológií a dát určujú smer, demografia určuje kapacitu. Európa aj Čína čelia masívnemu starnutiu populácie. To môže viesť buď k pasivite a vnútornému úpadku, alebo naopak k snahám „urvať si zvyšok vplyvu, kým je čas“. Obe možnosti sú destabilizačné, aj keď iným spôsobom než vojna. Podobne podceňovaným faktorom je klimatická adaptácia. Extrémne počasie a environmentálne šoky môžu fungovať ako čierne labute, ktoré rozbijú racionálne geoeconomické kalkulácie. Nekontrolovateľné migračné vlny, kolapsy štátnych kapacít a sociálne napätie môžu vytvoriť chaos, ktorý nebude riadený nikým.

Rizikové regióny, kde je napätie reálne a kde skôr nafúknuté

Napätie má nerovnomerné rozloženie. Blízky východ zostáva nestabilný, no konflikty sú tam vedené prevažne prostredníctvom zástupných aktérov a vedome brzdené. Konflikt medzi Ruskom a Ukrajinou má charakter dlhodobej vyčerpávajúcej vojny, no bez ochoty prerásť do priamej konfrontácie medzi Ruskom a NATO. V subsaharskej Afrike prebiehajú tragické lokálne konflikty, ktoré však nemajú globálny systémový dosah. Pokiaľ ide o Taiwan, plnohodnotnú inváziu stále považujem za nepravdepodobnú, no riziko nátlakových scenárov ako blokády, karantény či eskalácie pod prahom vojny, v posledných rokoch rastie. Ide o typický príklad konfliktu budúcnosti - tlak, destabilizácia a testovanie hraníc bez okamžitého výstrelu. Priama vojna medzi USA a Čínou by bola ekonomickou samovraždou pre obe strany a okamžite by zasiahla celý svet. Práve preto sa súperenie odohráva najmä v oblasti technológií, obchodu a vplyvu.

Európa a Slovensko, problém nie je vojna, ale adaptácia

Európska únia dnes nestojí pred vojenskou hrozbou. Stojí pred výzvou adaptácie na svet, kde už nemá monopol na pravidlá. Nemá politickú vôľu, spoločenskú podporu ani kapacity viesť veľký konflikt. Jej najväčším rizikom je pomalá reakcia, vnútorná fragmentácia a strata konkurencieschopnosti. Slovensko nebude bojiskom. Napätie sa u nás prejaví inak a to cez ceny, investície, pracovné miesta, verejné financie a spoločenskú polarizáciu. Najväčším rizikom pre Slovensko nie je vojna, ale oneskorená alebo chybná adaptácia v prostredí, ktoré si vyžaduje flexibilitu, nie ideológiu.

Časový horizont 2030, 2040 a ďalej

Do roku 2030 budeme žiť v stave fragmentovanej multipolarity. Nevznikne nový globálny poriadok, len sa definitívne rozpadne ten starý. Multilaterálne inštitúcie prežijú formálne, ale s obmedzenou autoritou a vymáhateľnosťou. Svet bude fungovať cez bloky, regionálne dohody a účelové aliancie. V období 2030–2040 sa geoeconomika stane dominantným rámcom fungovania sveta. Zároveň sa prehĺbi „multi-speed“ charakter vývoja, rôzne regióny a sektory sa budú fragmentovať a integrovať rôznym tempom. Po roku 2040 už nebudeme hovoriť o jednom globálnom systéme, ale o paralelných, navzájom nekompatibilných poriadkoch. Západný liberálny model,

čínsko-ázijský autoritatívny model, BRICS-orientované usporiadanie globálneho Juhu a regionálne hybridy budú fungovať vedľa seba, nie v jednom rámci.

Budúcnosť nebude chaotická.

Bude nekompatibilná.

Systémy budú existovať vedľa seba, nie spolu.

Záverom

Môj pohľad na začiatku roka 2026 je teda nasledovný. Svet nejde do apokalypsy, ale do dlhého, pomalého a nepohodlného obdobia prestavby. Napätie porastie, krízy budú častejšie a neistota bude trvalou súčasťou reality. Globálna vojna však zostáva skôr okrajovým než centrálnym scenárom. Najväčšou chybou by bolo reagovať strachom. Najrozumnejšou reakciou je rozlišovať medzi mediálnym hlukom a skutočnými trendmi, medzi politickou rétorikou a reálnymi záujmami.

Svet sa dnes nemení výbuchom.

Mení sa posunom rovnováhy.

A ten posun už prebieha.

Mgr. Miroslav Lauko